

În concluzie, prin complexitatea structurală și de conținut, disciplina limba și literatura română contribuie la construirea și la dezvoltarea tuturor competențelor-cheie, fiind fundamentul în definirea idealului educațional de tip european – învățare pe toată durata vieții. Acest imperativ educațional impune, acum, o schimbare de paradigmă, o reconceptualizare fundamentală a noțiunilor și a metodelor de cercetare, vizând complexitatea cunoașterii, prin apelul consecvent la cultura de tip umanist, eclipsată substanțial, în ultimul deceniu, de afirmarea agresivă a virtuților tehnicii și științelor, în general.

BIBLIOGRAFIE

1. *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC)* Official Journal of the European Union 30.12.2006, Descriptivul competențelor cheie europene traducere și adaptare după Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC1).
2. Programă școlară pentru disciplina *Limba și literatura română*, clasele a V-a – a VIII-a. Anexa nr. 2 la Ordinul Ministrului Educației Naționale nr. 3393 / 28.02.2017 Ministerul Educației Naționale .
3. *Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01)*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 4. 6. 2018.
4. RUSU, M.M. ; NOREL M. *Ghidul profesorului de limba și literatura română pentru aplicarea noilor programe școlare* București: Editura Nomina, 2019.

DEZVOLTAREA ȘCOLII ÎN PERIOADA INTERBELICĂ. ȘCOALA FORMATIV-ORGANICISTĂ

*Brînză Ionela, doctorandă
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 373.3/.4: 94(498)

Abstract

This article relating to the theme: The topicality of the formative-organicist pedagogy developed by G. G. Antonescu includes: summary, key concepts English, 4 pages text and bibliography. The historical pedagogy research (diachronic and synchronic) approaches the historical dimension of G. G. Antonescu's personality, the epistemological dimension of G. G. Antonescu and the practical dimension of G. G. Antonescu's pedagogy which creates interest in *formative-organicist school*.

Key-concepts: Teaching Research and diachronical, synchronical and historical(), epistemological perspectives, formative organicist school.

Perioada interbelică este caracterizată de un efort de ridicare culturală și economică a întregii țări. De o importanță majoră sunt eforturile de creștere a duratei și calității învățământului românesc. În această perioadă, școala românească interbelică și învățământul de toate gradele s-a extins mult în comparație cu anul 1918, iar învățământul secundar și superior au avut o bună organizare.

Avem în vedere „analiza retrospectivă” a sistemului de învățământ din epoca interbelică, sistem de învățământ influențat de pedagogia lui G. G. Antonescu, la nivel de direcție de politică a educației și de reformă a școlii, proiectată „formativ-organicist”.

Ca reprezentat al pedagogiei clasice, G. G. Antonescu reflectă „influența herbatianismului”, fără a neglija influențele „noilor pedagogii, termen generic folosit adeseori pentru a desemna o serie de curente aflate în plină expansiune, precum pedagogia experimentală, pedagogia socială sau școala activă”, analizate critic în scrierile sale [9, p. 18].

Profesorul G. G. Antonescu a lucrat într-o perioadă a „vâlturilor inovațiilor de pedagogie și a reformelor școlare... Intelectualist, își construiește concepția formativ-organicistă, pornind de la H. Spencer și Otto Willmann” [10, p. 49].

G. G. Antonescu este caracterizat ca fiind unul dintre „Pedagogii care fac tranziția la pedagogia nouă”. Pedagogia lui G. G. Antonescu este caracterizată „prin construirea conștientă pe baze cât mai solid posibil filozofico-științifice, prin o anumită rezervă în concluzii, o evitare a salturilor și tendințelor spre efect, o repetare permanentă a ceea ce consideră ca bază, pe lângă care are însăși un ochi mereu atent, pentru tot ce-i nou” [8, p.194].

G. G. Antonescu contribuie la elaborarea unui model de cercetare pedagogică istorică. El evidențiază importanța cunoașterii istoriei pedagogiei. Analizează principiile pedagogice aplicate în prezent, dar dezvoltate din ideile marilor pedagogi. Urmărește evoluția marilor principii și condițiile socio-culturale în care are loc această evoluție.

G. G. Antonescu a căutat un „mare principiu, unul singur care să servească de rădăcina arborelui pedagogiei”. Acest principiu se opune școlii informative (intelectualiste) deoarece „o școală formativă ar urmări cu totul altceva: să formeze spiritul elevului, cu alte cuvinte ar tinde să actualizeze potențialul psihic pe care îl găsește în natura individuală a elevului” [10, p 55].

Principiul fundamental care ar trebui să stea la baza învățământului este *principiul școlii formativ-organiciste*. „O școală formativ-organicistă ar fi prin urmare școala, care tinde să desăvârșească ceea ce sufletul elevului aduce de la natură, ținând seama de condițiunile interne ale organismului acestuia” [5].

Școala formativ-organicistă concepe educația ca pe o acțiune care să formeze spiritul elevului, tinde să desăvârșească ceea ce el ne aduce de la natură, să actualizeze potențialul psihic, acțiunea educativă respectă natura copilului.

Educația este definită în spiritul teoriei formativ-organiciste ca: „realizarea valorilor ideale și idealizarea forțelor reale” [8, p. 198]. Antonescu consideră realitatea de natură spirituală, materia este, doar o aparență, o urmare a contactului cu realitatea.

În cadrul specializării *Pedagogia Istorică* avem în vedere „*cadrlul conceptual*” al domeniului, susținut prin faptul că „Istoria Educației constituie una dintre disciplinele fundamentale în pregătirea viitorilor pedagogi și cercetători în domeniul educațional”.

Metodologia de cercetare istorică se bazează pe îmbinarea investigației sincronice cu investigația diacronică aplicată, în cazul nostru la opera lui G. G. Antonescu, liderul Școlii pedagogice de la București, în perioada interbelică. În acest sens vom pune accent pe analiza de text, evidențiind actualitatea unor idei valorificabile critic și în sistemele și procesele de învățământ din epoca modernă și contemporană.

G. G. Antonescu aduce argumente contra pedagogilor contemporani care contestă valoarea pedagogiei trecutului. Este de părere că „Cu pedagogia timpului nostru se va petrece în viitor, aceea ce s-a petrecut cu pedagogia lui Rousseau, care credea că a răsturnat totul și a creat ceva cu desăvârșire nou, dar azi s-a dovedit că multe din elementele pedagogiei sale le regăsim și la alți pedagogi anteriori” [3, p. 9].

G. G. Antonescu este convins că pedagogia prezentului reprezintă o dezvoltare evolutivă a pedagogiei trecutului. Este la fel de convins de faptul că în pedagogie lupta trebuie să fie pentru progres și evoluție și împotriva revoluției care nu asigură continuitatea valorilor formative perene. În lucrarea „Istoria pedagogiei. Doctrină fundamentale ale pedagogiei moderne” (1927), G. G. Antonescu are o poziție critică față de doctrinele fundamentale ale pedagogiei moderne

care ignoră tendințele pedagogice și filosofice ale timpului, care au deschis largi perspective gândirii pedagogice ulterioare. Această critică o face pornind de la sistemele pedagogice ale secolelor XVII, XVIII și XIX.

Înainte de a studia doctrinele pedagogiei moderne, G. G. Antonescu analizează factorii culturali care au determinat evoluția pedagogiei moderne. Astfel, ajunge la concluzia ca materialul cultural și programul de învățământ este compus din mai multe elemente: Cultura antică, reprezentată prin curentul umanist, Cultura religioasă, reprezentată prin creștinismul medieval, Cultura națională, reprezentată prin limbile și literaturile naționale și Știința pozitivă. Referitor la *metodă*, menționează trei caracteristici: Principiul conform căruia învățământul are rolul de a dezvolta inteligența elevului prin exercițiu – principiul culturii formale, Principiul intuiției și Metoda, care cere strânsă conexiune între inducție și deducție în predarea materiei.

Este de părere că problemele speciale din învățământ nu pot fi tratate separat, întrucât ele fac parte dintr-un tot unitar și anume „organismul învățământului”. Aceste probleme nu pot fi soluționate decât prin stabilirea unor principii fundamentale, care să poată reprezenta un sistem de gândire pedagogic.

„Pentru a înțelege bine concepția pedagogică a lui G. G. Antonescu, este indicat să se înceapă nu cu concepția sa filosofică – așa cum se face uneori – ci cu analiza lucrărilor sale de istorie a pedagogiei, în special cu *Istoria doctrinelor fundamentale ale pedagogiei moderne*. Aceasta, ca și celelalte, de altfel, alcătuiesc în bună măsură un fel de introducere la propria sa Doctrină pedagogică. Mai mult „doctrina decât istorie” [8, p. 195]. Astfel, prima lucrare care asigură într-un fel premisele pedagogiei sale poartă denumirea „Studii asupra filosofiei germane contemporane” (1906). Pe baza ei, G. G. Antonescu a elaborat primele studii de teoria educației: „Studii asupra educației morale și estetice” (1912).

Practic, toate lucrările lui G. G. Antonescu se bazează pe o analiză conceptuală fundamentată filosofic și argumentată istoric. Primele scrieri sunt un argument în favoarea curentului pedagogiei filosofice promovat de G. G. Antonescu.

În 1923, G. G. Antonescu reia și completează unele capitole din volumul „Studii asupra educației morale și estetice” (epuizat) și introduce capitole noi din domeniul pedagogiei clasice și „contemporane”, în lucrarea „Din problemele pedagogiei modern”, publicată la Editură „Cartea Românească”, din București. Încă din introducere, intitulată „Moda în Pedagogie”, își exprimă punctul de vedere asupra noilor curente din pedagogie și a raportului lor cu pedagogia clasică.

„Influența pe care moda o exercită asupra culturii în general și asupra școalei, în special, nu mai poate fi considerată astăzi ca un simplu fenomen de actualitate, fără consecințe importante, ci trebuie privită ca o problemă foarte serioasă” [4, p. 5].

G. G. Antonescu definește *moda* ca o „boală cronică a societății”, care a devenit periculoasă după război și foarte accentuată la periferie. Această modă a pătruns în toate domeniile: în artă, în filosofie, în domeniul culturii și în pedagogie.

În pedagogie, observă G. G. Antonescu „moda acordă dreptul de suveranitate asupra școalei, exclusiv curentelor și oamenilor noi: școala activă, pedagogia experimentală, Claparede, Binet, Meumann”. Dar nu trebuie să uităm că „pedagogilor clasici le datorăm principiile fundamentale ale pedagogiei contemporane, întrucât chiar așa zisele „curente noi” își au originea în pedagogia clasică modernă, îi rămâne modei indiferent” [Ibidem, p. 7].

Este de părere că aprofundarea ideilor noi trebuie să se facă prin punerea în legătură cu ceea ce le condiționează în cultura trecutului și a prezentului, „întorcându-ne mereu la pedagogia clasică” și înlăturând tot „fardul pedagogic” [10, p. 53].

G. G. Antonescu este interesat în mod deosebit de influența nefastă a modei asupra școlii. Studiul noilor curente ne convinge de „absurditatea revoluției” și de „necesitatea evoluției”. Autorul prezintă câteva exemple clare în ceea ce privește evoluția pedagogiei din punct de vedere istoric. De exemplu, Descartes cerea aflarea adevărului în mod liber și „prin propriile sale forte”. De asemenea, J. J. Rousseau, pune preț pe „activitatea spontană a copilului – putem spune că aici au fost începuturile metodei active. Mai târziu, cel care dă metodei active preciziunea pedagogică este Pestalozzi, care consideră că scopul principal al educației este „dezvoltarea armonică a tuturor forțelor fizice sufletești ale copilului” [4, p. 11].

Dacă adevărata școală activă își are originea la Pestalozzi, la urmașul Herbart, G. G. Antonescu se întreabă de ce „școala de astăzi nu intensifică elementul activ, fără să destrame „organismul școlar” existent, chiar să-l întărească?”

Un exemplu este „*pedagogia experimentală*”, unde reprezentanții modei nu admit ca metodă de cercetare decât metoda experimentală, ignorând experiența acumulată prin contribuția unor autori reprezentativi ai pedagogiei clasice, pedagogi care se bazau pe observația directă și pe interpretarea adecvată din punct de vedere formativ a evenimentelor sau faptelor observate.

G. G. Antonescu abordează astfel problema raporturilor dintre metodă experimentală și metoda observației directe. „Metoda experimentală aduce, fără îndoială, unele completări observației directe, dar niciodată nu o va putea înlocui pe aceasta din urmă” [Ibidem, p. 13]. G. G. Antonescu consideră absurdă dorința de a rezolva problemele de pedagogie morală pe cale experimentală, fără a folosi observația directă. Din punct de vedere pedagogic, viața adânc sufletească este cea mai importantă și nu poate fi exprimată cantitativ (prin metoda experimentală care măsoară, cântărește), ci calitativ (prin observația directă „de la suflet la suflet”).

G. G. Antonescu își exprimă clar ideea conform căreia pedagogia contemporană se bazează pe principiile fundamentale ale pedagogiei clasice, „întrucât chiar așa-zisele curente noi își au originea în pedagogia clasică modernă” [10, p. 51]. Această idee va deveni un lait-motiv în toate scrierile lui și va avea o mare influență asupra multor pedagogi români.

Critica profesorului Antonescu a celor care doreau introducerea unor forme noi în activitatea școlară și care se dovedeau a fi „simple împrumuturi” a fost un real serviciu pentru școala și gândirea pedagogică românească. Lucrările de pedagogie scrise ulterior „a trebuit să se ghideze de necesitatea de sistematizare și integrare, ca și de erudiție, devenite criterii obligatorii, fiindcă superficialitatea și improvizarea fuseseră arătate cu degetul de titularul catedrei de pedagogie de la Universitatea din București, care crea astfel un climat favorabil pentru tinerii ce îl urmau” [10, p. 54].

În activitatea pedagogică, teoretică și practică, în organizarea școlară, metode sau idealuri este necesară cunoașterea evoluției istorice, deoarece, astfel, putem evita greșelile, principiile eronate, datorită experienței trecutului care trebuie reinterpretat pentru a descoperi idei noi. Studiul istoriei pedagogiei ne poate da astfel „un fel de pregătire pedagogică formală” pentru a putea pătrunde pedagogia „timpului nostrum” și pentru a contribui la evoluția ei. „În însuși conținutul pedagogiei clasice găsim o sumă de principii și metode, care se impun și astăzi și se vor impune și mâine” [4, p. 21]. Astfel, studiul istoriei pedagogiei nu are doar valoare istorică

sau morală, ci și una pur teoretică (Comenius, Rousseau, Herbart). Este evocată opinia lui Willman, care spunea că „istoria pedagogiei este un motor al viitorului și un condensator al forțelor trecutului”. G. G. Antonescu crede că noua organizare școlară „nu va mai fi o simplă alcătuire artificială construită din bucăți ... ci un organism viu și unitar, în care, pe de o parte, cultura pulsează viguros și liber în toate direcțiile de la un capăt la altul, așa cum sângele circulă în organismul animal” [Ibidem, p. 268].

În concluzie, G. G. Antonescu precizează că în pedagogie, tendințele spre variație se adresează unor curente serioase care sunt „produsul evolutiv al unor principii anterioare”. În acest senes, „tendințele noi devin ridicole și la modă, numai prin exagerare, superficializare și exclusivism” [Ibidem, p. 15]. Astfel, autorul propune aprofundarea ideilor „noi”, punându-le în legătură cu tot ce le condiționează în cultura trecutului și a prezentului, precum și în starea de fapt a timpului și locului în care se dorește a fi aplicat.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTONESCU, G. G. *Baza pedagogică a reorganizării învățământului*. București: Cultura Națională, 1923.
2. ANTONESCU, G. G. *Studii asupra filosofiei germane contemporane*. București: Tipografia Curții Regale, 1906.
3. ANTONESCU, G. G. *Istoria Pedagogiei: Doctrinile fundamentale ale pedagogiei modern*. Editura Casei Școalelor, 1927.
4. ANTONESCU, G. G. *Din problemele pedagogiei modern*. București: Editura Cartea Românească, 1923.
5. ANTONESCU, G. G. *Pedagogia general*. București: Editura Scrisul Românesc, 1941.
6. ANTONESCU, G. G. *Școala care ne trebuie. Școala formativ-organicistă*. Soc. Tinerimea Română, 1930.
7. ANTONESCU, G. G. *Istoria Pedagogiei: Doctrinile fundamentale ale pedagogiei modern*. București: Editura Națională, 1930.
8. STANCIU, S. *Pedagogia română modernă și contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976.
9. https://beyondreamz.files.wordpress.com/2010/01/istoria_pedagogiei_romanesti.pdf
10. ZAHARIAN, ERMONA. *Pedagogia românească interbelică*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971.

INTERDEPENDENȚA FORMELOR EDUCAȚIEI

*Chistol Ana, doctorandă
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU:37.013

Abstract

The three forms of education: formal, non-formal and informal allow beneficial extensions and intertwining, even though they have their own field of action and different functionalities, this articulation leading to their mutual reinforcement and to the efficiency of the educational endeavor, especially in the general educational context nowadays, which exploits the maximum responsibility of those who are educated, the community and parents' involvement in the educational process, interdisciplinarity, transdisciplinarity, lifelong learning, globalization.

Key-words: Education, formal, non-formal, informal, interdependence, interpretations.

Formele generale ale educației constituie dimensiunea exprimării educației, în mod organizat și neorganizat, complementară cu dimensiunea substanței valorice a educației, proprie conținuturilor generale ale educației, realizabile la scara întregului sistem și proces de învățământ.